

*Tilastokeskuksen
ammattieettinen opas
Käyttäjän käsikirja*

Tilastokeskuksen ammattieettinen opas Käyttäjän käsikirja

Tiedustelut:

*Johanna Rantanen
029 551 1000*

Taitto: Marita Potila

© 2014 Tilastokeskus

Tietoja lainattaessa lähteenä on mainittava Tilastokeskus.

*ISSN 1797-5646
= Käsikirjoja
ISBN 978-952-244-507-0 (pdf)*

Sisällys

Alkusanat	4
1 Johdanto	5
1.1 Miksi etiikkaopas tilastoammattilaiselle?	5
1.2 Ketkä ovat tilastoammattilaisia?	5
1.3 Ketkä ovat asiakkaita?	5
1.4 Mitä on ammattietiikka?	5
1.5 Mistä eettiset ongelmat nousevat?	6
1.6 Laki ja etiikka	6
2 Velvollisuudet yhteiskuntaa kohtaan	7
2.1 Tilastotoimen pääperiaatteet	7
2.2 Puolueeton tilasto palvelee yhteiskuntaa.	8
2.3 Tilastot pitää julkistaa.	8
2.4 Laatu ja luotettavuus ovat tärkeitä	8
2.5 Virallisen tilaston kattavuudesta (relevanssista) on huolehdittava	9
2.6 Hyvää tiedonhallintatapaa on noudatettava	9
3 Velvollisuudet tiedonantajia ja niitä yksilöitä ja yhteisöjä kohtaan, joita tilastot kuvaavat	10
3.1 Tietojen keruu	10
3.2 Tietojen yhdistely	10
3.3 Tietojen julkaiseminen ja muu toimittaminen käyttäjille	10
3.4 Yksikötason tietojen luovutus	11
4 Velvollisuudet asiakkaita kohtaan	12
4.1 Hyvä asiakaspalvelu	12
4.2 Tietosuoja voi estää toimeksiannon	12
4.3 Asiakkaan oikeudet.	12
5 Velvollisuudet rahoittajia ja työnantajaa kohtaan.	13
5.1 Vastuu suorituksesta, ammattitaidosta ja laadusta.	13
5.2 Vastuu yrityskuvasta ja liikesalaisuuksista	13
Liite 1	14
Liite 2	15
Liite 3	16

Alkusanat

Luotettavien tilastojen perustana ovat tilastotoimen perinteiset arvot eli luotettavuus, puolueettomuus, riippumattomuus ja objektiivisuus. Tilastoalalla ammattietiikkaa pidetään tärkeänä. Tilastoeettisten periaatteiden noudattaminen on tilastoviranomaisen toiminnan edellytys. Kiinnostusta etiikkaan ovat viime vuosina lisänneet erityisesti asenteiden ja arvomaailman muutokset sekä toiminnan ja toimintaedellytysten monipuolistuminen. Monet ammattikunnat, liike-elämän järjestöt ja yksityiset yritykset ovat koonneet eettiset periaatteensa ohjeistoksi.

Tilastoeettisiin periaatteisiin on viime vuosina kiinnitetty yhä enemmän huomiota ja keskeiset eettiset periaatteet on nostettu sekä kansallisesti että Euroopan Unionissa lain tasolle. Kansainvälinen Tilastoinstituutti (ISI) hyväksyi vuonna 1985 tilastoalan ammattietikkajulistuksen, jonka pohjalta Tilastokeskus laati oman ammattieettisen oppaansa ensimmäisen version vuonna 1993. ISI:n julistus on tarkoitettu erityisesti tilastoammattilaisille ja tutkijoille. Nyt käsillä oleva opas on vuoden 1993 oppaan 3. uudistettu laitos. Tärkeimmät muutokset aiheutuvat vuonna 1994 hyväksytyistä ja vuonna 2013 uudistetuista YK:n virallisen tilaston peruseriaateista, Euroopan

unionin jäsenyydestä, kansallisen lainsäädännön muuttumisesta ja EU:n komission vuonna 2005 antamasta suosituksesta kansallisten ja yhteisön tilastoviranomaisten riippumattomuudesta, koskemattomuudesta ja vastuuvollisuudesta niihin vuonna 2011 tehtyine vähäisine muutoksineen. YK:n virallisen tilaston peruseriaatteet ovat suurelta osin instituutioiden toimintaan tarkoitettuja ohjeita, Euroopan tilastojärjestelmän käytännesäännöt taas yleinen toimintaohjeisto sekä yksittäisille ammattilaisille että instituutioille.

Tilastoalan työntekijöillä on velvollisuuksia yhteiskuntaa, asiakkaita ja rahoittajia kohtaan sekä niitä yksilöitä ja yhteisöjä kohtaan, joita tilastot kuvaavat. Tilastoja laadittaessa on otettava huomioon tilastoihin kohdistuvat käyttötarpeet, tietosuoja ja tiedonantajille aiheutuva tiedonantotaakka. Lisääntyvä kilpailu tietomarkkinoilla ja tutkimuksessa luo myös uusia eettisiä ongelmalanteita. Eettiset periaatteet on huomioitava työssä tehtävissä valinnoissa.

Tämä opas on tarkoitettu Tilastokeskuksen henkilöstölle, asiakkaille ja sidosryhmille. Sitä suositellaan myös soveltuvin osin noudatettavaksi muissa tilastoja tuottavissa organisaatioissa.

Pääjohtaja
Marjo Bruun

1 Johdanto

1.1 Miksi etiikkaopas tilastoammattilaiselle?

Tämä on opas Tilastokeskuksen henkilöstön ammattieettisistä arvoista. Opas on tehty Tilastokeskukselle, mutta sen periaatteita voidaan noudattaa tilastoalalla yleisesti. Eettiset periaatteet ovat hyödyksi niin tilastoalalla työskenteleville henkilöille kuin heidän asiakkailleen ja muille sidosryhmille. Oppaasta on hyötyä myös tilastoalan lainsäädännön kehittämisessä ja soveltamisessa sekä toimintatapoja kehitettäessä.

Etiikkaoppaan tarkoituksena on selkiinnyttää Tilastokeskuksen menettelytapoja ja helpottaa eettisten ongelmatilanteiden ratkaisemista. Oppaan avulla voidaan etsiä hyväksyttäviä ratkaisuja esille tuleviin eettisiin ongelmiin. Tilastokeskuksen palvelukyky paranee, kun kaikkia eettisiä ongelmia ei tarvitse pohtia ja ratkaista aina uudelleen. Oppaan toivotaan lisäävän ja vahvistavan yleisön, asiakkaiden sekä tiedon antajien luottamusta tilastoihin ja niiden tekijöihin.

Eettisten ongelmien ratkaisemisessa Tilastokeskuksessa auttaa tilastoeettinen lautakunta. Toimintayksiköt voivat pyytää lautakunnalta lausunnon siitä, miten ongelmalliset tapaukset tulisi ratkaista.

Tilastoammattilaisten eettiset arvot ovat kansainvälisiä. Euroopan unionin jäsenyys on tehnyt kansainvälisyydestä kiinteän osan Tilastokeskuksen jokapäiväistä toimintaa. Tilastoalan tärkeimmät ammattieettiset periaatteet on määritelty myös unionin tilastotoimen perustaksi.

Periaatteiden toteutumisen kannalta on välttämätöntä, että ne tunnetaan hyvin myös kansallisella tasolla ja toimitaan niiden mukaan. Lisäksi on tärkeää, että kansainväliseen yhteistyöhön osallistuvat tuntevat hyvin tilastoalan ammattieettiset periaatteet ja edistävät niiden toteutumista omalta osaltaan.

1.2 Ketkä ovat tilastoammattilaisia?

Tilastoammattilaisia ovat eri ammattiryhmät, joiden yhteistyönä Tilastokeskuksessa laaditaan yhteiskuntaoloja kuvaavia tilastoja asiakkaiden käyttöön. Tämän oppaan tarkoituksena on toimia

kaikkien näiden ammattiryhmien apuna tilanteissa, joissa joudutaan pohtimaan oikeita menettelytapoja.

1.3 Ketkä ovat asiakkaita?

Tilastokeskuksen asiakkaita ovat kaikki Tilastokeskuksen palvelujen käyttäjät. Asiakas voi olla tekemisissä Tilastokeskuksen kanssa esimerkiksi välillisesti julkaisujen tai muiden tuotteiden ostajana ja tiedotteiden lukijana, viestinten, Internetin tai tietokantojen välityksellä tai välittömässä asiakaskontaktissa neuvotteluissa, kysyessään puhelimitse tietoja, tilatessaan erityisselvitystä tai käydessään Tilastokirjastossa. Myös kollegat tai tilastojen tuottajat voivat olla asiakkaita.

1.4 Mitä on ammattietiikka?

Sana ”etiikka” tulee kreikankielen sanasta ”ethos”, joka tarkoittaa hyvän ja pahan erottamista. Etiikka on siis hyvää käyttäytymistä ja se edistää ihmisten ja koko yhteiskunnan hyvinvointia.

Ammatti on tiettyjen tietojen ja taitojen kokonaisuus. Ammattilaisella on oikeuksia ja valtaa. Tämä merkitsee sitä, että hän on jossakin määrin itsenäinen suhteessa yhteiskunnan päätösmekanismeihin. Hän tekee päätöksiä ammattiasioistaan ilman, että muiden päätökset koko ajan sitovat häntä.

Ammattiin liittyvät valta ja oikeudet vaativat tasapainokseen tietyn vastuun ja tietyt velvollisuudet. Valta, oikeudet, vastuu ja velvollisuudet määritellään ammattietiikassa siten, että syntyy mahdollisimman ehjä kokonaisuus.

Eri ammattiryhmillä on oma ammattietiikkansa. Se määräytyy ammatille ominaisista arvopäämääristä, jotka liittyvät esimerkiksi yhteiskuntaan, valtiovaltaan, liike-elämään tai yksittäisiin ihmisiin.

Tilastontekijän arvopäämääränä on puolueettoman, monipuolisen ja luotettavan kuvan antaminen yhteiskunnasta tietojen kohteiden tietosuoja kunnioittaen ja tasapuolisesti asiakkaita kohdellen.

1.5 Mistä eettiset ongelmat nousevat?

Tietojen saanti tilastoja varten on aina turvattava, sillä ilman niitä ei voida tehdä luotettavia tilastoja. Yksilöiden ja yhteisöjen tietoisuus tietosuojasta on kasvanut. Luottamus tilastoihin ja tiedonantajien luottamuksen säilyminen ovat ehdottomia edellytyksiä luotettavien perustietojen saamiseksi.

Tilastokeskuksen toimintaympäristö muuttuu. Uusia eettisiä ongelmia syntyy ja vanhatkin eettiset ongelmat nousevat aika ajoin keskusteluun. Tilastokeskuksen hallussa on kiinnostavia tietoaineistoja. Tietotekniikan nopea kehitys ja tiedonsiirron helppous ovat lisänneet entisestään vaatimuksia saada Tilastokeskuksen tietoaineistoja laajempaan käyttöön.

Tuloksellisuusvaatimukset voivat aiheuttaa ristiriitoja perinteisten eettisten periaatteiden kanssa. Tilastokeskuksen palvelukyvyn ylläpito edellyttää harkintaa eri laatutekijöiden, kuten luotettavuuden ja nopeuden, välillä. Markkinoilla kysyntä ei välttämättä kohdistu esimerkiksi tilastojen jatkuvuuden kannalta tärkeisiin alueisiin. Markkinavoimien kasvanut merkitys on tuonut myös sisäpiirisäännökset tilastoihin.

Viime vuosien aikana sekä Suomessa että EU:ssa on yleistynyt tapa sitoa poliittisten päätösten seuranta konkreettisiin tilastolukuihin kuten julkisen sektorin alijäämää ja työllisyyttä ja työttömyyttä kuvaaviin tilastoihin. Tilastoviraston haasteena on säilyttää puolueettomuus ja riippumattomuus aika ajoin hyvin vahvasti poliittisointuneessa tilastojen tuloksia koskevassa keskustelussa.

Yhteiskunnan kasvava monimutkaisuus asettaa tilastoalan työntekijälle uusia vaatimuksia tai korostaa vanhoja. Tilastojen sanomaa pitää avata esittämällä tietoja entistä yleistajuisemmin ja havainnollisemmin ja samalla riittävän täsmällisesti.

Tilastokeskus on usein esillä julkisuudessa ja kansalaiset tuntevat viraston varsin hyvin. Koulutustason nousu sekä tiedonkulun parantuminen ja nopeutuminen ovat yhdessä tehneet kansalaisista kriittisempiä. Sama koskee joukkoviestimiä. Tämä on lisännyt organisaatioiden julkisen kuvan tärkeyttä ja korostanut selvien eettisten pelisääntöjen merkitystä.

1.6 Laki ja etiikka

Eettisillä periaatteilla on merkitystä sekä lainsäädännön valmistelussa että sen soveltamisessa. Eettisiä periaatteita on usein otettu lainsäädäntöön. Esimerkiksi eräiden maiden tilastolakeihin on kirjattu sellaisia eettisiä periaatteita kuin puolueettomuus ja tieteellinen riippumattomuus. Euroopan tilastoja koskevassa asetuksessa (EY) N:o 223/2009 on lueteltu yhteisön tilastotoimen tärkeimmät eettiset periaatteet. Suomen tilastolakiin on kirjattu ammatillisen riippumattomuuden vaatimus ja lisäksi tilastolain mukaan tietoja on käsiteltävä hyvää tilastotapaa noudattaen ja tilastoalalla yleensä sovellettavien kansainvälisten suositusten ja menettelytapojen mukaisesti. Tällä viitataan erityisesti tilastoalan eettisiin periaatteisiin.

Eettiset periaatteet kattavat kuitenkin yleensä laajemman alueen kuin lainsäädäntö; etiikka on usein ankarampi kuin laki. Lain vastaisesti toimiminen ei tietenkään ole eettisesti hyväksyttävää, mutta aivan laillinenkin toiminta saattaa joskus olla epäeettistä.

Lainsäädäntöä voidaan täydentää eettisillä periaatteilla. Tilastoalalla näin tapahtuu esimerkiksi tietojen luovuttamisessa. Laki antaa siinä harkittavallan, jonka käyttämisessä eettisillä periaatteilla on tärkeä merkitys.

2 Velvollisuudet yhteiskuntaa kohtaan

2.1 Tilastotoimen pääperiaatteet

Yhteiskunnan tietotarpeita palvelevan tilastotoimen tulee perustua selkeille toimintaperiaatteille, joilla pyritään varmistamaan tilastojen laatu sekä tietojen käyttäjien ja tiedonantajien luottamus tilastojen laatijoita kohtaan. Tilastotoimen keskeiset periaatteet on määritelty kansainvälisesti mm. YK:n tilastokomissiossa ja EU:n tilastojen osalta EY:n tilastoasetuksessa. Näitä periaatteita noudatetaan myös Tilastokeskuksen toiminnassa.

Yhdistyneiden kansakuntien (YK) tilastokomissio hyväksyi vuonna 1994, ja vahvisti uudelleen vuonna 2013, virallisen tilaston perusperiaatteiksi 10 periaatetta, joiden keskeinen sisältö on seuraava:

1. Viralliset tilastot ovat välttämätön osa demokraattisen yhteiskunnan informaatiojärjestelmää. Ne palvelevat hallituksia, talouselämää ja kansalaisia aineistoilla, jotka kuvaavat kansantalouden, väestön, elinolojen ja ympäristön tilaa. Täyttääkseen tämän tehtävän virallisten tilastojen tulee palvella käytännöllisiä tarpeita. Tilastoviranomaisten tulee laatia ja julkaista niitä puolueettomuutta noudattaen ja kunnioittaen kansalaisten oikeutta tietoon.
2. Säilyttääkseen luottamuksen virallisiin tilastoihin tilastoviranomaisten tiedon keruuta, muokkausta, säilyttämistä ja esittämistä koskevia menetelmiä ja menettelytapoja koskevan päätöksenteon tulee perustua tiukasti ammattimaisuuteen, tieteellisiin periaatteisiin ja ammattietiikkaan.
3. Helpottaakseen aineiston oikeaa tulkintaa tilastoviranomaisten tulee esittää tilastojen tietolähteet, laadintamenetelmät ja menettelytavat tieteellisten standardien mukaisesti.
4. Tilastoviranomaisten tulee ottaa kantaa tilastojen virheelliseen tulkintaan ja väärinkäyttöön.
5. Tilastojen tiedot kootaan erityyppisistä lähteistä. Lähteinä voidaan käyttää sekä tilastollisilla haastattelu- tai kyselytutkimuksia että hallinnollisia rekistereitä. Tilastoviranomaisten tulee valita tietolähteet ottaen huomioon laatu, ajantasaisuus, kustannukset ja vastaajien rasitus.
6. Tilastoviranomaisten keräämä yksittäisiä ihmisiä tai yrityksiä koskevat tiedot ovat ehdottoman luottamuksellisia ja niitä saa käyttää vain tilastollisiin tarkoituksiin.

7. Tilastoviranomaisia koskeva lainsäädäntö ja heidän toimintaperiaatteensa ovat julkisia.
8. Tilastoviranomaisten toiminnan koordinointi on tärkeää tilastojärjestelmän johdonmukaisuuden ja tehokkuuden turvaamiseksi.
9. Kansainvälisesti hyväksytyjen käsitteiden, luokitusten ja menetelmien käyttö kaikissa kansallisissa tilastovirastoissa edistää tilastojärjestelmien johdonmukaisuutta ja tehokkuutta kaikilla tasoilla.
10. Kansainvälinen kahdenvälinen ja monenkeskinen tilastoyhteistyö auttaa kaikkien maiden tilastojärjestelmien kehittämistä.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 338 artiklan mukaan tilastojen laatimiseksi noudatetaan puolueettomuutta, luotettavuutta, objektiivisuutta, tieteellistä riippumattomuutta, kustannustehokkuutta ja tilastosalaisuutta. Tilastojen laatimisesta ei saa aiheutua kohtuutonta rasitetta taloudellisille toimijoille. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen lisäksi Euroopan tilastoista annettussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 223/2009 on tilastotoimessa kansainvälisesti ja myös EU:n tilastotoimessa noudatettavat edellä mainittuihin YK:n periaatteisiin pohjautuvat kuusi periaatetta. Ne ovat

- ammatillinen riippumattomuus
- puolueettomuus
- objektiivisuus
- luotettavuus
- tilastosalaisuus
- kustannustehokkuus.

Periaatteiden sisältö on yksityiskohtaisesti määritelty liitteenä 1 olevassa Euroopan tilastoja koskevan asetuksen 2 artiklassa.

Komission kansallisten ja yhteisön tilastoviranomaisten riippumattomuutta, koskemattomuutta ja vastuuvollisuutta koskevat käytännössä käytävät 15 periaatetta, joita yhteisön tilastojen tuottamisessa on noudatettava. Käytännössä käytävien tarkoituksena on parantaa luottamusta tilastoviranomaisiin ehdottamalla tiettyjä instituutioihin ja organisaatioon liittyviä järjestelyjä, sekä vahvistaa tilastoviranomaisten tuottamien ja levittämien tilastojen laatua. Tähän pyritään edistämällä sitä, että kaikki virallisia tilastoja Euroopassa tuottavat tahot noudattavat johdonmukaisesti parhaita kansainvälisiä tilastoperiaatteita, menetelmiä ja käytänteitä (liite 2).

2.2 Puolueeton tilasto palvelee yhteiskuntaa

Demokratiassa yhteisiä asioita on mahdotonta hoitaa tehokkaasti ilman luotettavia ja riittävän kattavia tilastoja. Kansalaiset tarvitsevat tilastotietoja muodostaakseen realistisen käsityksen elinoloistaan ja yhteiskunnasta, valvoakseen tehokkaasti etujaan ja osallistuakseen demokraattiseen päätöksentekoon. Myös julkinen hallinto, Euroopan unioni, elinkeinoelämä ja tutkimustoiminta tarvitsevat luotettavia virallisia tilastoja pystyäkseen toimimaan tehokkaasti.

Viralliset tilastot ovat osa yhteiskunnan välttämätöntä infrastruktuuria eli perusrakennetta. Virallisiin tilastoihin luetaan valtion viranomaisten yleiseen käyttöön laatimat tilastot. Viralliset tilastot ovat luonteeltaan julkishyödykkeitä, joiden tuotanto kuuluu julkisen sektorin hoidettavaksi verovaroin.

Tilastotoimen tulee perustua tilastoviraston ammatilliseen riippumattomuuteen. Hajaautetun suunnittelun ja eturyhmien keskinäisten neuvottelujen perustaksi yhteiskunta tarvitsee asiantietoja, jotka ovat kaikilla osapuolilla käytävissä samanlaisina ja samalla tavalla. Tilastojen tuottaminen Euroopan unionin tarpeisiin edellyttää myös riippumattomien tilastoviranomaisten olemassaoloa. Riippumaton tilastovirasto pystyy lisäksi parhaiten ottamaan huomioon ja turvaamaan eri kohderyhmien tietosuojavaatimukset. Tätä komissiokin korostaa em. suosituksessaan.

Tilastokeskus pyrkii tilastoillaan kattamaan yhteiskunnan tärkeimmät lohkot. Tilastokeskuksen talousarviosta rahoitettuja tilastoja täydentävät asiakkaiden toimeksiannoista tehdyt tilastot ja tilastolliset selvitykset.

2.3 Tilastot pitää julkistaa

Virallinen tilasto pitää julkistaa, sillä vain julkistettuna se palvelee tasapuolisesti yhteiskuntaa ja kansalaisia. Julkistamisen pitää olla tehokasta. Yleisen yhteiskuntatilaston pitää olla kaikkien saatavilla ja se pitää julkaista laajasti. Tilastokeskus ei tilastoja julkistettaessa aseta ketään tilastonkäyttäjää parempaan asemaan kuin toista.

Tietojen sähköinen jakelu on lisännyt jakelun tehokkuutta. Yleiseen käyttöön tarkoitettujen tilastotaulukoiden laatimisen lähtökohtana tulee olla yleinen kiinnostavuus, tasapuolisuus ja kustannustehokkuus. Tilastotaulukoita ei tuote-

ta suuria määriä varmuuden vuoksi mahdollisia käyttäjiä varten, vaan tilastotiedot asiakkaiden erityistarpeita varten tuotetaan asiakkaiden toimeksiannosta. Tilastokeskuksen julkistamiskalenterista tietojen käyttäjät saavat jo etukäteen tietoonsa kaikkien tilastotietojen julkistamisajankohdat.

Tilastojen pitää olla kaikkien käyttäjien saatavilla yhtä aikaa. Tilastolain mukaan tilastot on julkistettava mahdollisimman pian niiden valmistumisen jälkeen. Laki edellyttää myös, että rahoitusmarkkinoiden toimintaan vaikuttavia tilastoja (ns. sisäpiiritilastot) ei anneta kenellekään ennen niiden julkistamisajankohtaa, vaan kaikki käyttäjät saavat tiedot yhtä aikaa etukäteen ilmoitettuna ajankohtana. Tilastokeskuksessa kuukausi- ja neljännesvuositilastojen julkistamiseen noudatetaan samaa periaatetta.

Muista tilastoista voidaan kuitenkin erityisissä poikkeustapauksissa Tilastokeskuksen antaman ohjeen mukaan antaa tietoja myös etukäteen ao. tilastojohtajan luvalla edellyttäen, ettei tietojen saaja julkista niitä ennen sovittua ajankohtaa.

Tilaston esitystavan on oltava selkeä ja hyvin ymmärrettävä. Laajoille kansalaispiireille tarkoitettujen tilastojen tulee olla yleistajuisia. Tilastokeskuksen kaikille avoimen verkkokoulun kautta pyritään opastamaan tilastojen käyttöä kuvaamalla tilastojen sisältö ja käyttötavat.

2.4 Laatu ja luotettavuus ovat tärkeitä

Tilastontekijöiden on huolehdittava tilastotuotteiden ja palvelujen korkeasta laadusta. Laatu arvioivat tuotteiden ja palvelujen tuottajat ja käyttäjät, mutta myös tieteelliset ja kansainväliset yhteisöt.

Tilastojen luotettavuuden arvioimiseksi laadintamenetelmien on oltava julkisia ja yleisesti hyväksyttäviä. Tilastoon liitetään laatuseloste tai kuvaus, josta voi päätellä tietojen luotettavuuden ja mahdolliset epätarkkuusriskit. Tavoitteena on opastaa tilastojen oikeaan käyttöön ja tulkintaan.

Laatuun kuuluu myös muun muassa tilaston valmistuminen asiakkaan kannalta oikeaan aikaan, joustavuus sekä henkilöstön yhteistyökyky ja toiminnan asiakaslähtöisyys.

Tilastokeskus kehittää toimintaansa sekä eurooppalaisen laatupalkintostandardin EFQM:n että Euroopan tilastojen käytännesääntöjen mukaisesti. Tilastokeskuksen laatukäsikirjassa annetaan tarkempia ohjeita laadukkaasta toiminnasta ja laadun kehittämisestä.

2.5 Virallisen tilaston kattavuudesta (relevanssista) on huolehdittava

Tilastokeskuksen tilastontekijät kantavat vastuuta paitsi tilaston laadusta myös yhteiskunnallisen tilaston kattavuudesta. Tilastojen käyttäjille tärkeiden yhteiskuntalohkojen tulisi olla mahdollisimman kattavasti virallisen tilaston kuvauskohteina. Uudet, merkittävät yhteiskunnalliset ilmiöt ja ongelmat on saatava virallisen tilaston piiriin niin pian kuin mahdollista.

Tilastojen tuottamisen lisäksi Tilastokeskuksen tehtävänä on kehittää valtion tilastointia yhteistyössä muiden valtion viranomaisten kanssa. Tilastojen kattavuuden ja yhtenäisyyden kannalta on välttämätöntä, että tilastoja laativat viranomaiset toimivat hyvässä yhteistyössä ja että tilastotoimen koordinointi hoidetaan tehokkaasti.

2.6 Hyvää tiedonhallintatapaa on noudatettava

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) edellyttää kaikilta julkisia tehtäviä hoitavilta hyvän tiedonhallintatavan noudattamista. Hyvä tiedonhallintatapa on myös osa tilastolain mukaista hyvää tilastotapaa. Hyvä tiedonhallintatapa edellyttää muun muassa, että tietojen käsittelyssä sovellettavat menettelytavat ja tietojärjestelmien sisältö on selkeästi kuvattu ja että tietoturva on asianmukaisesti varmistettu. Tietojen aktiivisen käsittelyvaiheen jälkeen on myös huolehdittava tietoaineistojen arkistoinnista tai hävittämisestä arkistolain ja Tilastokeskuksen arkistointiohjeiden mukaisesti.

3 *Velvollisuudet tiedonantajia ja niitä yksilöitä ja yhteisöjä kohtaan, joita tilastot kuvaavat*

Tilastokeskuksen henkilöstö kunnioittaa ja suojelee tilastoyksiköiden yksityisyyttä ja etuja samoin kuin liike- ja ammattisalaisuuksia.

Tilastoyksiköllä tarkoitetaan tässä luonnollista henkilöä tai henkilöiden muodostamia perheitä, kotitalouksia tai muita vastaavia, jotka esiintyvät tilastoaineistossa tilastollisina yksikköinä ja joihin kohdistuvia tietoja kerätään tilastoja varten. Lisäksi tilastoyksiköinä voivat olla yritykset tai muut taloudellisen toiminnan yksiköt, yhdistykset, virastot tai muut juridiset henkilöt. Yksittäisiä tilastoyksiköitä koskevat tiedot pidetään salassa. Poikkeukset tästä periaatteesta mainitaan kohdassa 3.4.

Tilastokeskus voi myös kerätä yksikkötason tietoja toimeksiannosta esimerkiksi muille tilastoviranomaisille. Tällöin tietojen antajalle kerrotaan, kenelle ja mihin tarkoituksiin tiedot annetaan. Tiedonkeruu toimeksiannosta on kuitenkin harkittava jokaisessa tapauksessa erikseen. Tällöin on erityisesti kiinnitettävä huomiota tietojen käytötarkoitukseen ja siihen, voiko tietojen keruusta olla haittaa Tilastokeskuksen omalle toiminnalle.

Henkilötietolain mukaan yksityishenkilöllä itsellään ei ole oikeutta tarkastaa häntä koskevia tietoja Tilastokeskuksen tilastorekistereistä. Perusteluna on se, että tilastorekisterien tietoja ei saa käyttää henkilöä koskeviin hallinnollisiin päätöksiin ja siten tietojen mahdolliset virheet eivät loukkaa hänen etujaan.

3.1 *Tietojen keruu*

Tietoja tilastotarkoituksiin voidaan hankkia sekä suoraan niiltä henkilöiltä ja yhteisöiltä, joita tilasto kuvaa että välillisesti hallinnollisista tietoa-aineistoista, esimerkiksi väestötietojärjestelmästä tai verotusrekisteristä. Tilastolain mukaan tilastoja laativien viranomaisten on ensisijaisesti käytettävä hyväksi muussa yhteydessä kerättyjä tietoja. Suoraa tietojen keruuta voidaan käyttää ainoastaan, jos tarvittavat tiedot eivät ole saatavissa hallinnollisista aineistoista.

Tietoja kerättäessä on toimittava mahdollisimman taloudellisesti. Kerätä voidaan vain tilaston laadinnan kannalta välttämättömiä tietoja. Tietojen keruusta tulee aiheutua Tilastokeskukselle ja tiedonantajille mahdollisimman vähän kustannuksia.

Jo ennen keruuvaihetta määritellään tilaston tai tutkimuksen tavoitteet ja tarkoitus sekä rajataan tietojen myöhäisempi käyttöalue. Toimek-

siantotutkimuksissa kerrotaan lisäksi muun muassa, kuka tutkimuksen on tilannut ja kuka sen on rahoittanut. Kerättäessä henkilötietolain mukaisia henkilötietoja henkilörekisteriin, on laadittava henkilötietolain edellyttämä rekisteriseloste jo ennen tietojen keruun aloittamista.

Kerättäessä tietoja ilmoitetaan aina, onko niiden antaminen vapaaehtoista vaiko lakisääteistä. Viimeksi mainitussa tapauksessa ilmoitetaan asianomainen lainkohta. Pelkästään maksullisia toimeksiantoja varten tarvittavia tietoja kerätään vain vapaaehtoisuuden pohjalta.

Kysely- ja haastattelututkimuksissa, joissa vastaaminen on vapaaehtoista, sovelletaan käsitettä ”perehtyneenä annettu suostumus”. Tämä tarkoittaa, että vastaajan tulee olla selvillä siitä, mihin hän suostuu.

Hyvään tilastotapaan kuuluu myös toimittaa tietojen antajille palautetta heiltä saatujen tietojen perusteella laadituista tilastoista. Tilastolaki velvoittaa-kin antamaan palautetiedon tiedonantovelvollisille.

3.2 *Tietojen yhdistely*

Tilastokeskus voi yhdistää tietoja erilaisista tietoa-aineistoista. Tietojen yhdistely edellyttää henkilötunnuksen tai yritys- ja yhteisötunnuksen käyttämistä. Henkilötietolaki sallii henkilötunnuksen käyttämisen tietojen yhdistelyssä, koska tunnuksen käyttäminen on välttämätöntä henkilön yksiselitteiseksi yksilöimiseksi. Yhdistelyllä ei kuitenkaan saa vaarantaa henkilön yksityisyyden suojaa eikä ammatinharjoittajien ja yhteisöjen liike- ja ammattisalaisuutta. Asiakkaan ja Tilastokeskuksen yhteisiä tilastoyksiköitä koskevia tietoja voidaan yhdistää Tilastokeskuksessa maksullisena palveluna uuden tilaston aikaansaamiseksi.

3.3 *Tietojen julkaiseminen ja muu toimittaminen käyttäjille*

Pääsääntö on, että julkaistusta tai muuten asiakkaalle luovutetusta tilastosta ei voi saada selville yksittäisen tilastoyksikön ominaisuuksia koskevia tietoja. Pelkkää tietoa, että johonkin tilastotaulukon luokkaan kuuluu vain yksi yksikkö, ei kuitenkaan tarvitse pitää salassa, mikäli kyseistä

yksikköä ei taulukon perusteella voi tunnistaa tai taulukon luokittelevat tiedot ovat laissa julkiseksi säädettyjä. Tietoja ei pidetä tunnistettavissa olevina silloin, kun tunnistaminen vaatisi kohtuuttomasti aikaa, kustannuksia tai työvoimaa. Tilastokeskuksessa on laadittu ohjeita ja suosituksia tietosuojasta tilastotaulukoissa.

Tilastoammattilainen tunnustaa ryhmäintegriteetin (loukkaamattomuuden). Tilastokeskus ei aseta tarpeettomasti tiettyä ryhmää tai aluetta huonoon valoon. Tämä periaate ei tietenkään estä sitä, että yhteiskuntatilastosta voidaan tunnistaa alueita tai ryhmiä, joiden asema tai elinolot ovat muita heikompia tai muuten poikkeuksellisia. Onhan tilaston tarkoitus auttaa yhteiskunnan päättäjiä edistämään tasa-arvoa ja hyvinvointia.

3.4 Yksikkötason tietojen luovutus

Yleisenä periaatteena on, että yksikkötason tietoja ei luovuteta tunnistettavassa muodossa ulkopuolisille. Yksikkötason tietoja ei siis anneta käytettäväksi tutkintaan, valvontaan, oikeudenkäyntiin, hallinnolliseen päätöksentekoon tai muuhun vastaavaan henkilöä, yritystä, yhteisöä tai säätiötä koskevan asian käsittelyyn.

Tästä säännöstä on kuitenkin muutamia lailia säädettyjä poikkeuksia. Tilastokeskus on kuolintodistusten arkistointiviranomainen ja kuolinsyytietoja voidaan luovuttaa muista tiedoista poikkeavasti vainajien lähiomaisille, vakuutuslaitoksille ja viranomaisille. Tilastokeskus voi luovuttaa muitakin tunnistettavassa muodossa olevia yksikkökohtaisia tietoja toiselle tilastoviranomaiselle sen toimialaan kuuluvien tilastojen laatimista varten sekä Euroopan tilastoja laativalle muulle viranomaiselle ja Suomen Pankille Euroopan tilastoihin.

Yritys- ja toimipaikkarekisteriin sisältyvät, tilastolaissa luetellut tiedot sekä viranomaisten toimintaa ja julkisten palvelujen tuottamista kuvaavat tiedot ovat julkisia ja niitä voidaan luovuttaa erilaisiin käyttötarkoituksiin. Tällä yksikkötason tietojen luovutusmahdollisuudella vältetään päällekkäistä tietojen keruuta, vähennetään kustannuksia ja tiedonantotaakkaa ja edistetään yhteisten luokitusten käyttöä.

Yksikkötason tietoja voidaan luovuttaa tieteellisiä tutkimuksia ja yhteiskuntaoloja kuvaavia tilastollisia selvityksiä varten. Tilastokeskuksella on tilastolakiin perustuvat ohjeet käyttö lupien

myöntämisestä yksikkötason aineistoihin. Käyttöluvalla voidaan tutkimustarkoituksiin antaa käyttöoikeus aineistoon, josta on poistettu suoran tunnistamisen mahdollistavat tiedot. Tutkijoiden palvelemiseksi Tilastokeskuksessa on etäkäyttöjärjestelmä ja Tilastokeskuksen tiloissa toimii tutkimuslaboratorio. Tällä tavoin tutkijat voivat Tilastokeskuksen valvonnassa käyttöluvan saatuaan käsitellä aineistoja, joita niiden laajuuden tai tilastoyksiköiden tunnistamisriskin vuoksi ei saa luovuttaa Tilastokeskuksen ulkopuolelle. Täysin tunnistamattomaksi tehty aineisto voidaan myös luovuttaa tutkijalle. Tutkijoiden edellytetään myös noudattavan soveltuvin osin ammattieettisiä periaatteita.

Tiedot iästä, sukupuolesta, sosioekonomisesta asemasta, koulutuksesta ja ammatista voidaan poikkeuksellisesti luovuttaa tutkimustarkoituksiin myös tunnistetietoineen.

Aineisto luovutetaan aina määrääjäksi. Tietojen mahdollinen yhdistely muualta saatuihin tietoihin tapahtuu Tilastokeskuksessa. Määrääjän umpeuduttua tutkimusaineisto on hävitettävä tai palautettava Tilastokeskukselle.

Kokonaisaineistoja ei yleensä luovuteta. Tällainen aineisto kattaa esimerkiksi koko maan, kokonaisen kunnan tai kokonaisen toimialan taikka ammatti- tai koulutusryhmän yksiköt (henkilöt, yritykset, tms.). Käyttö lupa kokonaisaineistoon voidaan antaa, jos se on tutkimuksen kannalta välttämätöntä. Tilastoyksikön tietosuojaa ei saa loukata eikä liikesalaisuuksia paljastaa. Tietosuojan turvaamiseksi liian tarkat luokitukset karkeistetaan ennen tietojen luovuttamista ja aineistoja käsitellään tarvittaessa muullakin tavoin.

Luonnollisten henkilöiden arkaluontoisten tietojen luovuttamisessa ollaan erityisen varovaisia ja niitä voidaan luovuttaa vain erityisistä syistä. Henkilötietolain mukaan arkaluontoisia tietoja ovat rotua, etnistä alkuperää, yhteiskunnallista, poliittista tai uskonnollista vakaumusta, ammattiin kuulumista, rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta, terveydentilaa, sairautta, vammaisuutta, henkilöön kohdistettuja hoitotoimenpiteitä, henkilön seksuaalista suuntautumista tai käyttäytymistä, henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia koskevia toimia koskevat tiedot. Arkaluontoinen voi olla myös aineisto, joka sisältää erityisen paljon ja kattavasti tietoja yhdestä henkilöstä tai henkilöryhmästä.

4 *Velvollisuudet asiakkaita kohtaan*

Tilastoammattilaisella on velvollisuuksia asiakkaita kohtaan. Velvollisuudet tiedonantajia ja niitä yksilöitä ja yhteisöjä kohtaan, joita tilastot kuvaavat, saattavat rajoittaa mahdollisuuksia palvella asiakkaita.

4.1 *Hyvä asiakaspalvelu*

Hyvä asiakaspalvelu edistää tietojen käyttäjän toimintaa ja päätöksentekoa, lisää Tilastokeskuksen tietojen käyttöä ja tuntemusta sekä luo virastolle hyvän julkisen kuvan ja sitä kautta parantaa Tilastokeskuksen toimintaedellytyksiä. Asiakaspalautteen avulla saadaan tärkeitä viitteitä toiminnan kehittämiseksi.

Hyvään asiakaspalveluun kuuluu palveluhalukkuus ja joustavuus. Asiakkaita palvellaan asiakaslähtöisesti ja asiakkaiden palvelutarpeet otetaan huomioon jo tuotantoprosessin suunnittelussa. Asiakkaille tiedotetaan palvelumahdollisuuksista. Sovituista määräajoista ja aikatauluista pidetään kiinni. Jos niitä ei voida ylivoimaisen esteen takia noudattaa, ilmoitetaan asiakkaalle siitä heti.

Tilastokeskus tekee asiakkaille maksullisia toimeksiantoja. Toimeksiantojen tulee liittyä Tilastokeskuksen toimialaan. Tämän vuoksi Tilastokeskus ei tee esimerkiksi varsinaisia mielipide- ja markkinatutkimuksia. Epäselvissä tapauksissa tulisi asiasta pyytää Tilastokeskuksen tilastoeettisen lautakunnan lausunto.

Tilastokeskuksen maksullisessa palvelutoiminnassa noudatetaan liiketaloudellista hinnoittelua. Hinnoittelussa otetaan huomioon virastolle asetetut kannattavuusvaatimukset, vaikuttavuustavoitteet sekä asiakkaiden tasapuolinen kohtelu. Hinnoittelu voi perustua esimerkiksi kustannuksiin, kysyntään tai kilpailunmukaiseen hintatasoon. Tilastokeskus ei käytä hinnoittelussaan väärin mahdollista hallitsevaa markkina-asemaansa, vaan ottaa aina huomioon tavoitteensa edistää tietojen käyttöä koko yhteiskunnassa. Kertaalleen verovaroin tuotettu tieto on ilmaista. Vain tiedon muokkaamisesta asiakkaalle laskutetaan.

Tilastokeskus on tasapuolinen asiakkaidensa suhteen. Kaikkia asiakasryhmiä palvellaan parhaalla mahdollisella tavalla ottaen huomioon voimassa olevat säädökset ja eettiset periaatteet.

Asiakkaalle tarjotaan paras mahdollinen Tilastokeskuksesta löytyvä tietämys. Jos tietoa ei Tilastokeskuksesta saa, pyrkii Tilastokeskuksen työntekijä selvittämään tiedon lähteen.

Asiakkaan kanssa neuvotellaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa toimeksiannon aikataulusta, kustannuksista ja laadusta. Toimeksiannossa noudatetaan yleisesti hyväksytyjä tieteellisiä periaatteita ja menettelytapoja. Asiakkaalle ilmoitetaan myös tilaston luotettavuusrajat ja muut tulosten tulkintaan vaikuttavat seikat. Tilastokeskus ottaa toimeksiannon vain, jos katsoo laadun olevan riittävä asiakkaan tarkoituksen saavuttamiseksi.

Tilastokeskuksen keskeiset palveluperiaatteet on määritelty ja koottu yhteen asiakkaille annettavan palvelulupauksen perustaksi.

4.2 *Tietosuoja voi estää toimeksiannon*

Joskus asiakkaalle ei voida luovuttaa hänen haluamia tietoja, vaikka kyseiset tiedot löytyisivätkin Tilastokeskuksesta tai ne olisivat esimerkiksi kyselytutkimuksena hankittavissa. Useimmiten tämä johtuu siitä, että tilastoyksiköiden tietosuoja on turvattava. Tällaisissa tapauksissa asiakkaan kanssa pyritään aina neuvottelemaan vaihtoehtoisesta ratkaisusta. Neuvottelemalla selvitetään esimerkiksi, mitkä ovat asiakkaan kannalta tärkeimmät tiedot, jolloin useimmiten muuttujia voidaan karkeistaa. Ratkaisuna voi myös olla esimerkiksi se, että aineisto säilytetään Tilastokeskuksessa ja asiakkaalle tehdään hänen tarvitsemansa taulukot toimeksiantona.

4.3 *Asiakkaan oikeudet*

Tilastokeskus huolehtii myös asiakkaan tietosuojasta ja kunnioittaa hänen oikeuksiaan. Ulkopuolisille ei kerrota toimeksiantajan toimeksiantoon tai hänen kanssaan tehtävään sopimukseen sisältyviä yksityisyyttä eikä liike- tai ammattisalaisuutta koskevia tietoja.

Tietopalvelusopimuksissa määritellään Tilastokeskuksen ja asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet. Yleisten sopimusehtojen mukaisesti Tilastokeskuksella on oikeus julkistaa toimeksiantotutkimusten tuloksia. Toimeksiannon yhteydessä syntyvät aineistot, menetelmät, ohjelmistot ja tulokset ovat Tilastokeskuksen omaisuutta. Ne eivät siirry asiakkaan omaisuudeksi ja määräysvaltaan, ellei toimeksiannon yhteydessä toisin sovita.

5 *Velvollisuudet rahoittajia ja työnantajaa kohtaan*

Tilastoammattilaisella on velvoitteita valtiota, yhteistyökumppaneita ja asiakkaita kohtaan. Asiakkaiden osalta velvollisuuksia käsiteltiin edellä luvussa 4.

5.1 *Vastuu suorituksesta, ammattitaidosta ja laadusta*

Niin rahoittajilla kuin työnantajallakin on oikeus odottaa, että tilastoammattilainen pyrkii hoitamaan tehtävänsä mahdollisimman hyvin ja käyttää työssään koko asiantuntemustaan sekä kaikkia tietojaan ja taitojaan.

Tilastoammattilainen noudattaa työnantajan ohjeita esimerkiksi tietosuojasta, tehtävän laajuudesta, aikataulusta ja kustannuksista. Hän huolehtii yhteistyössä työnantajan kanssa ammattitaitonsa ylläpitämisestä ja kehittämisestä.

Koko henkilöstö vastaa omalta osaltaan työyhteisön tavoitteiden saavuttamisesta, tuotekehityksestä, palvelukyvyn parantamisesta ja työilmapiiristä.

Tuotteiden ja palvelujen korkea laatu on työnantajan, rahoittajan ja tilastoammattilaisen yhtei-

nen etu. Jos syntyy erimielisyyttä siitä, onko valmiin tai työn alla olevan tuotteen laatu riittävän korkea, tai siitä, onko käytetty oikeita menetelmiä, pyritään ongelma ratkaisemaan neuvottelemalla yleisesti hyväksytyjä tieteellisiä ja ammatillisia periaatteita noudattaen.

5.2 *Vastuu yrityskuvasta ja liikesalaisuuksista*

Tilastokeskuksen maineeseen vaikuttavat omalla toiminnallaan kaikki Tilastokeskuksen tilastoammattilaiset. Tilastoammattilaisen on syytä ottaa tämä huomioon kaikessa ulospäin suuntautuvassa toiminnassaan. Tiedonantajien, asiakkaiden sekä muiden yhteys- ja kohderyhmien suuntaan toimitaan asiallisesti ja sopimuksia ja sitoumuksia noudattaen.

Tilastoammattilainen ei ilmaise viraston liikesalaisuuksia tai turvallisuuteen liittyviä asioita ulkopuolisille.

Esiintyessään julkisuudessa viraston edustajana Tilastokeskuksen tilastoammattilainen noudattaa tämän oppaan periaatteita.

Liite 1

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 223/2009 Euroopan tilastoista, 2 artikla

Euroopan tilastojen kehittämiseen, tuottamiseen ja jakeluun on sovellettava seuraavia tilastoperiaatteita:

a) 'ammattillinen riippumattomuus', millä tarkoitetaan sitä, että tilastoja on kehitettävä, tuotettava ja jaettava riippumattomasti, erityisesti siltä osin kuin on kyse käytettävien tekniikoiden, määrittelmien, menetelmien ja lähteiden valinnasta ja kaikenmuotoisen jakelun ajoituksesta ja sisällyksestä, sekä vapaana kaikesta poliittisten ryhmien tai eturyhmien tai yhteisön tai kansallisten viranomaisten painostuksesta, sanotun kuitenkin rajoittamatta institutionaalisia järjestelyjä, kuten yhteisön tai kansallisia institutionaalisia tai talousarviota koskevia määräyksiä tai tilastotarpeiden määrittelyä;

b) 'puolueettomuus', millä tarkoitetaan sitä, että tilastoja on kehitettävä, tuotettava ja jaettava neutraalilla tavalla ja että kaikkia käyttäjiä on kohdeltava yhdenvertaisesti;

c) 'objektiivisuus', millä tarkoitetaan sitä, että tilastoja on kehitettävä, tuotettava ja jaettava systemaattisella, luotettavalla ja tasapuolisella tavalla; tämä edellyttää ammatillisten ja eettisten standardien käyttämistä sekä sitä, että noudatettavat toimintalinjat ja käytänteet ovat avoimia käyttäjille ja kyselyihin vastaaville;

d) 'luotettavuus', millä tarkoitetaan sitä, että tilastojen on mitattava mahdollisimman totuudenmukaisesti, tarkasti ja johdonmukaisesti sitä todellisuutta, jota ne on suunniteltu edustamaan, ja mikä edellyttää tieteellisten perusteiden käyttämistä lähteiden, menetelmien ja menettelyjen valinnassa;

e) 'tilastosalaisuus', millä tarkoitetaan sitä, että suoraan tilastollisiin tarkoituksiin tai välillisesti hallinnollisista tai muista lähteistä saatuja yksittäisiin tilastoyksiköihin liittyviä salassapidettäviä tietoja suojataan, ja mikä edellyttää, että estetään saatujen tietojen käyttö muihin kuin tilastollisiin tarkoituksiin ja tietojen laitton paljastaminen;

f) 'kustannustehokkuus', millä tarkoitetaan sitä, että tilastotuotannon kustannusten on oltava suhteessa tavoiteltujen tulosten ja hyötyjen merkitykseen, että voimavaroja on käytettävä optimaalisesti ja että vastaajille aiheutuva rasite on minimoitava. Pyydytyt tiedot on voitava mahdollisuuksien mukaan helposti poimia käytettävissä olevista arkistoista tai lähteistä.

Tässä kohdassa esitettyjä tilastoperiaatteita täsmennetään 11 artiklan mukaisissa käytännösäännöissä.

Euroopan tilastojen kehittämisessä, tuottamisessa ja jakelussa on otettava huomioon kansainväliset suositukset ja parhaat käytänteet.

Liite 2

Euroopan tilastoja koskevat käytännösäännöt (Code of Practice)

Periaate 1: Ammatillinen riippumattomuus

Tilastoviranomaisten ammatillinen riippumattomuus politiikasta, sääntelystä tai hallinnosta vastaavista muista yksiköistä ja elimistä sekä yksityisen sektorin toimijoista takaa Euroopan tilastojen uskottavuuden.

Periaate 2: Tiedonkeruuvaltuudet

Tilastoviranomaisilla on oltavat selvät juridiset valtuudet kerätä Euroopan tilastotarpeisiin tarkoitettuja tietoja. Hallinto, yritykset ja kotitaloudet sekä suuri yleisö voidaan lailla määrätä tilastoviranomaisen pyynnöstä sallimaan pääsy tietoihin tai antamaan tietoja Euroopan tilastotarpeisiin.

Periaate 3: Resurssien riittävyys

Tilastoviranomaisten käytettävissä olevat voimavarat riittävät täyttämään Euroopan tilastoja koskevat vaatimukset.

Periaate 4: Laatuun sitoutuminen

Tilastoviranomaiset ovat sitoutuneet laatuun. Ne määrittelevät järjestelmällisesti ja säännöllisesti prosessi- ja tuotelaadun vahvuudet ja heikkoudet, jotta laatua pystytään parantamaan jatkuvasti.

Periaate 5: Tilastosalaisuus

Tietojen toimittajien (kotitalouksien, yritysten, hallinnon sekä muiden vastaajien) yksityisyys, niiden tuottaman tiedon salassapito ja tiedon käyttäminen ainoastaan tilastotarkoituksiin on taattava ehdottomasti.

Periaate 6: Puolueettomuus ja objektiivisuus

Tilastoviranomaiset kehittävät, tuottavat ja levittävät Euroopan tilastoja tieteellistä riippumattomuutta noudattaen objektiivisella, ammattimaisella ja avoimella tavalla, jossa kaikkia käyttäjiä kohdellaan tasavertaisina.

Periaate 7: Vankat menetelmät

Korkealaatuisten tilastojen tukena ovat pätevät menetelmät. Tämä edellyttää riittäviä välineitä, menettelytapoja ja asiantuntemusta.

Periaate 8: Asianmukaiset tilastolliset menettelyt
Korkealaatuisten tilastojen tukena käytetään asianmukaisia tilastollisia menettelyjä tiedonkeruusta tiedon validointiin.

Periaate 9: Kohtuullinen vastaustaakka

Vastausrasite on kohtuullinen ja oikeassa suhteessa käyttäjien tarpeisiin. Tilastoviranomaiset seuraavat vastausrasitetta ja asettavat tavoitteita sen vähentämiseksi vähitellen.

Periaate 10: Kustannustehokkuus

Resursseja käytetään tehokkaasti.

Periaate 11: Relevanssi

Euroopan tilastot täyttävät käyttäjien tarpeet.

Periaate 12: Tarkkuus ja luotettavuus

Euroopan tilastot kuvaavat todellisuutta tarkasti ja luotettavasti.

Periaate 13: Ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Euroopan tilastot julkaistaan oikea-aikaisesti ja täsmällisesti.

Periaate 14: Yhtenäisyys ja vertailukelpoisuus

Euroopan tilastot ovat sisäisesti ja ajallisesti yhtenäiset sekä alueiden ja maiden kesken vertailukelpoiset. Eri lähteistä peräisin olevia asiaan liittyviä aineistoja voidaan yhdistää ja käyttää yhteisesti.

Periaate 15: Saatavuus ja selkeys

Euroopan tilastot esitetään selkeässä ja ymmärrettävässä muodossa, julkaistaan sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja ne sekä niitä tukeva metatieto ja ohjeet ovat tasapuolisesti saatavilla.

Liite 3

Tilastoalan ammattietiikkaan liittyviä päätöksiä, suosituksia, säädöksiä ja ohjeita

Kansainvälisen tilastoinstituutin tilastoalan ammattietiikkajulistus. Hyväksytty ISI:n yleiskokouksessa Amsterdamissa 21. elokuuta 1985, uusittu versio hyväksytty ISI:n neuvoston kokouksessa 22-23.7.2010 Reykjavikissa.

<http://www.isi-web.org/images/about/Declaration-EN2010.pdf> (englanti, 8 s.)

<https://tilastokeskus.fi/org/periaatteet/etiikkajulistus.pdf> (suomi, 4 s.)

Virallisen tilaston perusperiaatteet (Fundamental Principles of Official Statistics). Hyväksytty Yhdistyneiden Kansakuntien tilastokomission kokouksessa huhtikuussa 1994 ja uudelleen vuonna 2013.

<http://unstats.un.org/unsd/dnss/gp/FP-New-E.pdf> (englanti, 2 s.)

Euroopan Neuvoston ministerikomitean suositus N:o R (97) 18 tilastollisiin tarkoituksiin kerättyjen ja käsiteltyjen henkilötietojen suojelusta (Protection of Personal Data collected and processed for statistical purposes) 30.9.1997. (11 s.)

<http://www.tietosuoja.fi/2671.htm>

Komission suositus Euroopan parlamentille ja neuvostolle kansallisten ja yhteisön tilastoviranomaisten riippumattomuudesta, koskemattomuudesta ja vastuuvollisuudesta

http://tilastokeskus.fi/org/periaatteet/cop_virallinen_fi.pdf

Tilastolaki (280/2004)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040280>

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 223/2009 Euroopan tilastoista

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:087:0164:0173:FI:PDF>

Henkilötietolaki (523/1999)

<http://www.tietosuoja.fi/1577.htm>

Ohje tilastolain soveltamisesta Tilastokeskuksessa (TK-00-198-05)

Soveltamisohje yrityksiä ja yhteisöjä koskevien tietojen julkisuudesta (TK-00-199-05)

Tilastokeskuksen henkilötietolain soveltamisohje (TK-00-1239-13)

Ohje käyttöluvien myöntämisestä Tilastokeskuksen yksikötason aineistoon (TK-00-1098-13)

Tilastokeskuksen sisäisten tietojen käyttöluvan ohje (TK-00-1785-98)

Tilastokeskuksen ohjeet taulukkomuotoisten yritystietojen suojaamiseksi (TK-00-270-13)

Tilastokeskuksen ohjeet taulukkomuotoisten henkilötietojen suojaamiseksi (TK-00-271-13)

Tilastokeskuksen tietoturvaperiaatteet (TK-46-884-13)

Tietojen suojaaminen Tilastokeskuksessa (TK-00-334-05)

Ohje tilastotietojen salassapidosta ja luovutuksesta ennen julkistamista (TK-00-582-14)

Tilastotietojen ja tiedotteiden julkaiseminen Tilastokeskuksessa (TK-00-581-14)

Käsikirjoja – Handböcker – Handbooks

Nro 1	Koulutusluokitus 2006 <i>Utbildningsklassificering 2006</i>		2007
Nro 4	Toimialaluokitus TOL 2008		2008
	Toimialaluokitus TOL 2008 (pdf)		2008
	Toimialaluokitus TOL 2008		2009
	Liite 1 Hakemisto		
	<i>Näringsgrensindelningen TOL 2008 (pdf)</i>		2009
Nro 5	Sektoriluokitus 2012 (pdf)		2012
Nr 5b	<i>Sektorindelningen 2012 (pdf)</i>		2012
No 5c	Classification of Sectors 2012 (pdf)		2012
Nro 6	Rahoitusvaadeluokitus 1996 Classification of financial assets and liabilities 1996		1995
Nro 10	Yhteisöjen tehtävluokitukset Julkisyhteisöjen ja voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen tehtävluokitukset <i>Uppgiftsklassificeringar för sammanslutningar</i> <i>Uppgiftsklassificeringar för offentliga sammanslutningar och icke vinstsyftande sammanslutningar</i> Classifications of the functions of government and non-profit institutions serving households	uudistettu painos reviderad upplaga revised edition	1986
Nro 11	Pääasiallisen toiminnan luokitus Pääasiallisen toimeentulolähteen luokitus <i>Klassificering av befolkningen efter huvudsaklig verksamhet</i> <i>Klassificering av befolkningen efter huvudsaklig inkomstkälla</i> Classification of the Population by Type of Activity Classification of the Population by Main Source of Livelihood		1980
Nro 14	Ammattiluokitus 2010 Ammattiluokitus 2010 (pdf)		2011 2011
Nro 16	Rakennusluokitus 1994 <i>Byggnadsklassificering 1994</i> Classification of Buildings 1994		1994
Nro 17	Sosioekonomisen aseman luokitus 1989 Classification of Socio-economic Groups	uudistettu painos revised edition	1989
Nr 17b	Sosioekonomisk indelning 1989	reviderad upplaga	1990
Nro 18	Demografiset ja sosiaaliset perusluokitukset Ikä, sukupuoli, siviilisäätö, kieli, kansalaisuus, uskonto <i>Demografiska och sociala grundklassificeringar</i> <i>Ålder, kön, civilstånd, språk, nationalitet, trossamfund</i> Demographic and Social Basic Classifications Age, Sex, Marital Status, Language, Nationality, Religion		1983
Nro 20	Suomen ympäristötiedostot		1996
Nro 21	Aineellisten varojen luokitukset Kiinteä pääoma, varastovarot, muut aineelliset varat <i>Klassificeringar av materiella tillgångar</i> <i>Fast kapital, lagerkapital, övriga materiella tillgångar</i> Classifications of Tangible Assets Fixed Capital, Inventories, Other Tangible Assets		1985

Nro 22	Ikäluokitukset Ohjeita ikäluokituksen käytöstä <i>Åldersklassificeringar</i> <i>Riktlinjer för användning av åldersklassificeringar</i>		1986
Nro 27	Rikosnimikkeistö <i>Brottsnomenklatur</i> Crime nomenclature		1999
Nro 28	Kunnat ja kuntapohjaiset aluejaot 2012 <i>Kommuner och kommunbaserade indelningar 2012</i> Municipalities and Regional Divisions Based on Municipalities 2012		2012
	Kunnat ja kuntapohjaiset aluejaot 2012 (pdf) <i>Kommuner och kommunbaserade indelningar 2012</i> Municipalities and Regional Divisions Based on Municipalities 2012		2012
Nro 30	Tilastokeskuksen ammattieettinen opas	uudistettu painos	2014
No 30c	Guidelines on Professional Ethics	revised edition	2014
Nro 31	Tuottajahintaindeksit 2010=100 (pdf) Käyttäjän käsikirja	uudistettu painos	2013
No 31c	Producer Price Indices 2010=100 (pdf) Handbook for Users		2013
Nro 32	Maanrakennuskustannusindeksi 1990=100 Käyttäjän käsikirja		1993
Nro 33	Ansiotasoindeksi 2005=100 (pdf) Käyttäjän käsikirja		2009
Nr 33b	<i>Förtjänstnivåindex 2005=100 (pdf)</i> <i>Användarhandbok</i>		2009
No 33c	The Index of Wage and Salary Earnings 2005=100 (pdf) Handbook for users		2009
Nro 35	Väestölaskenta 2000 Käsikirja		2001
Nr 35b	<i>Folkräkningen 2000</i> <i>Handbok</i>		2001
No 35c	Population Census 2000 Handbook		2001
Nro 36	Siviiliasian nimikkeistö <i>Nomenklatur för civilmål</i> Nomenclature of civil cases		2002
Nro 37	Jäteluokitusopas		2005
No 37b	Guide to Waste Classification		1999
Nro 38	Vuoden 1950 väestölaskennan otosaineiston käsikirja	uusintapainos	2013
Nro 39	Kuluttajahintaindeksi 2010=100 (pdf) Käyttäjän käsikirja	2., korjattu painos	2013
Nr 39b	<i>Konsumentprisindex 2010=100 (pdf)</i> <i>Användarhandbok</i>	reviderad upplaga	2013
No 39c	Consumer Price Index 2010=100 (pdf) Handbook for Users	2 nd revised edition	2013
Nro 40	Maankäyttöluokitus <i>Markanvändningsklassificering</i> Land Use Classification		2000

Nro 41	Julkisyhteisöjen tehtäväluokitus		2001
Nro 42	Rakennuskustannusindeksi 2000 =100 Käyttäjän käsikirja Building Cost Index 2000=100 User's Handbook		2001
Nro 43	Laatua tilastoissa	uudistettu painos	2007
No 43b	Quality Guidelines for Official Statistics		2002
Nro 44	Yksilöllisen kulutuksen käyttötarkoituksen mukainen luokitus (COICOP)		2002
Nro 45	Use of Registers and Administrative Data Sources for Statistical Purposes		2004
Nro 46	Kulutustutkimus 2006 (pdf) Käyttäjän käsikirja		2009
Nro 47	Työvoimakustannusindeksi 2008=100 (pdf) Käyttäjän käsikirja	uudistettu painos	2013
Nr 47b	<i>Arbetskraftskostnadsindex 2008=100</i> <i>Användarens handbok</i>		2013
No 47c	Labour Cost Index 2008=100 (pdf) Handbook for users	revised edition	2013
Nro 48	Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset 2012 Käyttäjän käsikirja <i>Utbildningsanordnare och läroanstalter 2012</i> <i>Användarhandbok</i>		2013
	Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset 2012 (pdf) Käyttäjän käsikirja <i>Utbildningsanordnare och läroanstalter 2012</i> <i>Användarhandbok</i>		2013
Nro 49	Kuorma-autoliikenteen kustannusindeksi 2010=100 (pdf) Käyttäjän käsikirja		2012
Nro 50	Palvelujen tuottajahintaindeksi 2010=100 (pdf) Käyttäjän käsikirja		2013
No 50c	Producer Price Index for Services 2010=100 (pdf) Handbook for users		2013

ISSN 1797-5646
= Käsikirjoja
ISBN 978-952-244-507-0 (pdf)

Tietopalvelu ja viestintä,
Tilastokeskus
puh. 029 551 2220
www.tilastokeskus.fi

Kommunikation och informationstjänst,
Statistikcentralen
tfn +358 29 551 2220
www.stat.fi

Communication and Information Services,
Statistics Finland
tel. +358 29 551 2220
www.stat.fi

Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
www.editapublishing.fi

Beställning av publikationer, Edita Publishing Oy
tfn 020 450 05
www.editapublishing.fi

Publication orders, Edita Publishing Oy
tel. +358 20 450 05
www.editapublishing.fi